

Muzejní a edukační expozice v hradozámeckém prostředí na příkladu fenoménu relikviáře sv. Maura a autenticky dochovaného hradu Bečov

Tomáš Wizovský

Museum and Educational Exhibitions in Castle-château Environment on the Example of the Phenomenon of the Reliquary of St. Maurus and the Authentically Preserved Bečov Castle

Abstract: Usually state castles and châteaux in the Czech Republic take advantage of traditional guiding services for their public presentation, together with interior monument installations and allusive exhibitions. Exceptions are those monuments the current exhibitions in which follow-up on the pre-war family museums or on the presentations of family collections. Lately, however, the museum and gallery educational presentations of historical interiors are promoted in the form of free tours even in this area¹. One example of the application of this concept is represented by the large premises of the National Heritage State Castle and Château in Bečov nad Teplou. To understand the specifics of the chosen solution, however, a more comprehensive excursion is required both into the history of this monument and to the approaches applied there previously.

Keywords: conservation and restoration, expert surveys, allusive monument installation, educational programmes, interagency cooperation, Europa Nostra, State Castle and Château Bečov, the Reliquary of St. Maurus

NKP Státní hrad a zámek v Bečově nad Teplou² – úvod do historie a popis areálu

Na půli cesty mezi dvěma světoznámými lázeňskými středisky Karlovými Vary a Mariánskými Lázněmi, uprostřed Chráněné krajinné oblasti Slavkovský les, se nachází malebné městečko Bečov nad Teplou. Ačkoliv je toto sídlo díky svým bohatým dějinám nabito kulturními i přírodními památkami, hlavním turistickým lákadlem je bezesporu relikviář sv. Maura a soubor výjimečných historických architektur (obr. 1).

Hrad Bečov zakládají v první polovině 14. století příslušníci významného českého šlechtického rodu pánů z Oseka (později

psaní z Rýzmburka). Páni z Oseka své bohatství založili na dolování cínu a patřili tak mezi nejvýznamnější šlechtice království. Tomu odpovídá i jejich stavební aktivity. V Bečově budují na vysokém skalnatém ostrohu mohutný hrad, který se nejprve skládá z vysoké obranné věže (bergfrit), trojdílného obytného traktu a hradeb. Krátce po dostavbě je však hrad dále rozšířen o dvě mohutné věže, obytnou věž (donjon) a věž s hradní kaplí Navštívení Panny Marie. Od roku 1407 se zde střídá několik dalších majitelů. Za husitských válek dobyl roku 1430 hrad husitský hejtmán Jakoubek z Vřesovic. V roce 1495 získávají bečovské panství Pluhové z Rabštejna, kteří rozvíjí dolování cínu a stávají se jedním z nejmocnějších

¹ Např. státní zámek Český Krumlov - hradní muzeum, www.zamek-ceskykrumlov.eu/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/1077-hradni-muzeum; státní hrad Velhartice – hradní pivovar, www.hrad-velhartice.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/5897-volna-prohlidka; státní zámek Valeč – volné prohlídky zámku, www.zamek-valec.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/6705-zakladni-okruh-volne-prohlidky-bez-pruvodce; státní hrad Zvíkov - královský palác, www.hrad-zvikov.eu/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/1061-kralovsky-palac; státní hrad Křivoklát - prohlídka hradeb a expozice ve velké věži, www.krivoklat.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/5960-na-hradby; či státní zámek Jezeří – výstavní prostory, www.zamek-jezeri.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/4947-okruh-bez-pruvodce-vystavní-prostory.

² Dále jen SHaZ Bečov.

Mgr. Tomáš Wizovský
Státní hrad a zámek v Bečově nad Teplou
wizovsky.tomas@npu.cz

a nejbohatších rodů v království. I v jejich držení doznává hrad velkého rozmachu, nejprve vybudují mezi donjonem a kaplovou věží takzvané křídlo tabulnic (hodovních síní) a později renesančně přestaví starý hradní palác na tzv. Pluhovské domy. O svůj ohromný majetek Pluhové přicházejí za účast v prvním stavovském povstání proti králi Ferdinandu I. Habsburskému v roce 1547 a celé panství má následně úlohu zástavy za půjčky císaři, hrad přestává sloužit jako rezidence, často mění majitele a pustne. Roku 1624 získává, za věrnost a půjčky císařskému dvoru, panství Bečov od císaře do zástavy Gerhard z Questenberka. Hrad se opět udržuje a opravuje. Ve válečných letech v něm sídlí císařská posádka, ale na konci třicetileté války v roce 1648 je hrad, podruhé ve své historii, dobyt švédským vojskem pod velením generála Königsmarka. V druhé polovině 17. století nadobro ztrácí hrad svoji vojenskou i rezidenční úlohu, ale dále sloužil především k hospodářským a skladovacím účelům. Nejvýznamnějším příslušníkem rodiny pánů z Questenberka je Jan Adam, první a zároveň poslední hrabě rodu. Je známý jako výrazná kulturní osobnost 18. století, velký stavebník, podporovatel umění a divadla. Jeho hlavní rezidenci se stávají Jaroměřice nad Rokytnou. Pro svoje pobyty na bečovském panství si nechá vybudovat v letech 1701–1710 komornější barokní zámek. Tzv. nový či dolní zámek je postaven na místě dělové bašty a první hradní brány střežící přístup přes hluboký příkop ke hradu. Zámek se staví ve dvou etapách podle plánů tepelského stavitele Johanna Wolfganga Braunbocka, žáka známého architekta Kryštofa Dienzenhofera. Ačkoliv je hrabě Questenberk dvakrát ženatý, umírá v roce 1752 bezdětný a svůj majetek odkazuje synovci své druhé manželky Dominiku Ondřejovi z Kounic–Rittberg. Po smrti Dominika Ondřeje jsou v roce 1813 západočeská panství Bečov a Javorná (lovecký zámeček nedaleko Bečova) prodána vévodovi a říšskému hraběti Fridrichu Augustu Beaufort–Spontin. Ten pochází ze starobylého šlechtického rodu z Dolního Lotrinska působící ve frankofonní oblasti Namur (dnešní Belgie). V důsledku

Velké francouzské revoluce se životní podmínky stávají na území dnešní Francie a Belgie neúnosné a vévoda Fridrich August se rozhodl přesídlit do dosud revolucí nezasaženého Rakouska. I když má rodina další majetky v zahraničí, jejich hlavním sídlem se stává právě Bečov. Panství Bečov patří rodině až do roku 1945 a vystřídá se zde pět vévodů. Výraznou postavou mezi majiteli Bečova je třetí vévoda Karl Alfred Beaufort–Spontin. V roce 1838 získává do svých sbírek unikátní románský relikvíář sv. Maura. V 60. letech 19. století uvažuje o velkolepé novorenesanční romantické úpravě celého areálu, ke které však pro velkou finanční náročnost nedojde. Díky tomu se v areálu dodnes dochovaly významné architektonické původní celky, které by při celkové přestavbě jistě vzaly za své.

Po druhé světové válce je rodině Beaufort–Spontin na základě dekretů prezidenta republiky z 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku bečovský hradozámecký areál zestátněn včetně jeho zařízení³.

Výchozí stav a současné pojetí využití areálu

V poválečném období neměl areál z dnešního pohledu štěstí, neboť i přes své nesporné architektonické kvality nebyl, patrně z geopolitických důvodů (oblast bývalých Sudet a nově vzniklý sousedící vojenský prostor Prameny, apod.), státními orgány vybrán do souborů hradů a zámků určených ke zpřístupnění veřejnosti. V poválečném období mezi lety 1945 až 1975 sloužily jednotlivé části hra-

Obr. 1: SHaZ Bečov, zleva hradní jádro, horní zámek. budova, zpřístupněný dol. zámek se zahradami. Foto: Petr Lněnička, Vertical Images s.r.o., 2015.

³ CINK, Ondřej a WIZOVSKÝ, Tomáš. Bečov hrad a zámek – historie a sbírky. Libice nad Cidlinou: Gloriet, 2010.

4 UHLÍKOVÁ, Kristina. *Národní kulturní komise 1947–1951, Praha 2004, str. 165*

5 *Tzv. Karáskova galerie byla sbírkou 38 000 předmětů nashromážděných literátem Jiřím Karáskem ze Lvovic. Součástí sbírky byly dopisy a knihy z majetku spisovatele, ale také neobvyklá sbírka kreseb a obrazů. Karáskova galerie byla v roce 1925 darována Československé obci sokolské a po druhé světové válce převzal její správu stát, jež sbírku převedl do správy Památníku národního písemnictví. Památník národního písemnictví ovšem nedisponoval adekvátními prostory vhodnými k exponování sbírky, proto se rozhodl umístit Karáskovu galerii v roce 1961 na Bečov. ROZINKOVÁ, Kateřina a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Příběh stolu aneb odhalené souvislosti. Panel k výstavě. Bečov nad Teplou: 2012.**

6 *Nalezení relikviáře sv. Maura a upření veškeré investiční pozornosti na jeho restaurování a na urychlenou úpravu prostor pro jeho prezentaci v dolním zámku tak de facto ušetřilo hrad rekonstrukčních prací, včetně plánované elektrifikace, neboť oprava areálu by za běžných okolností začínala od shora dolů a ne naopak jak tomu bylo v našem případě.*

7 *Autorka koncepčního pojetí PhDr. Naděžda Kubů, GmŘ NPÚ, později aktualizováno a doplňováno (pokoj hudebníka, pracovna vévody, nástupní schodiště apod.) ve spolupráci se správou SHaZ Bečov.*

8 *Autor výchozí koncepce expozice Mgr. Petr Kolínský, později aktualizováno a doplňováno ve spolupráci se správou SHaZ Bečov.*

dozámeckého areálu a jeho vybavení mnohým socialistickým institucím. Mezi jinými například Jáchymovským dolům n.p., Základní škole, Státním lesům či Veřejné bezpečnosti.

První pokusy, pokud nepočítáme nereализované dobově poplatné doporučení Národní kulturní komise zřídit v Dolním zámku instalaci s názvem „Doklady k tzv. kolonizaci českých zemí ve 13. století a přehled záměrného kolonizačního úsilí Habsburků v okrajových částech Čech“⁴, o expoziční využití části areálu se objevují na přelomu 50. a 60. let 20. století, kdy získal k užívání budovu horního zámku, tzv. Pluhovských domů, Památník národního písemnictví, který zde po stavební i obsahové stránce začal připravovat expozici Karáskovy galerie⁵. V rámci těchto prací došlo k zahájení radikálních stavebních úprav tzv. Pluhovských domů, jež plošně setřely do té doby autenticky dochované zámecké interiéry z 19. století. V případě druhého patra byla razantní rekonstrukce pro potřeby muzejní expozice téměř dokončena. Po opuštění tohoto záměru ve druhé polovině 60. let 20. století bylo do adaptovaného prostoru ještě jednou uvažováno o umístění muzejní expozice, v tomto případě hornictví a cínu z oblasti Karlovarska. Pluhovské domy pak až do roku 2014 sloužily jako skladiště a provizorní depozitář pro jinde neuplatnitelné předměty a inventář západočeských hradů a zámků.

Od roku 1969 byl areál převeden do péče Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Plzni (dnešní Národní památkový ústav, územní památková správa v Praze), vlastnické sjednocení se podařilo až v roce 1975. Krátce po převzetí areálu památkáři se začaly, díky dlouhodobě zanedbávané údržbě, projevat závažné stavební a statické problémy, většina budov se dostala do havarijního stavu. V souvislosti s majetkoprávním vypořádáním vlastnictví relikviáře ve prospěch památkového ústavu a s blízkým termínem dokončení náročného procesu jeho restaurování bylo rozhodnuto o jeho budoucí prezentaci v dolním zámku. Finální podoba rekonstrukce

Obr. 2: SHaZ Bečov, stávající modernizovaná expozice relikviáře sv. Maura v dolním zámku. Foto: Lenka Svášková, 2011.

dolního zámku, započala v roce 1978, dokončená v roce 1996 byla realizována v intencích dobového trendu: ve snaze očistit stavbu od pozdějších nebarokních úprav se zničí a odstraní některé autentické hodnotné prvky z 19. století. Byla například změněna vnitřní dispozice zámku, odbouráno točité schodiště pro sloužící i chodbičky s topeništi, stejně dopadla spojovací krytá pavlač s kuchyní, průchod ze zámku do spižírny, okenní výplně byly kompletně vyměněny sektorovými dvojskly, původní dveře opatřeny novými povrchy, původní dlažby nahrazeny nehistorickými materiály, dřevěné stropy zaměněny za traverzové, je zcela vybouráno obytné podkroví, některé komíny a zrušeny věžní hodiny (první doloženy k roku 1744). Po takto provedené rekonstrukci⁶ se poprvé za dobu své existence dolní zámek otevírá v provizorní podobě formou výstavy veřejnosti v roce 1996. Následně byla provedena náznaková zámecká instalace⁷ a v roce 2002 pak připojena prezentace relikviáře sv. Maura s doprovodnou expozicí⁸, která byla po návratu relikviáře sv. Maura ze samostatné výstavy ve Vladislavském sále Pražského hradu v roce 2011 modernizována. Modernizace doprovodné expozice byla hrazena z podílových příjmů tohoto úspěšného projektu výstavního zapůjčení.

V současné době mají návštěvníci stále možnost navštívit pouze dolní zámek (obr. 2 a 4). Ostatní běžně nepřístupné části areálu (hrad, hradní nádvoří, Pluhovské domy či hradní park) mohou být vzhledem k situaci zpřístupňovány pouze dočasně a to pro edukační programy či výjimečné kulturní a společenské akce.

První zámecký okruh je tematicky zaměřen na historii, význam, ikonografii a restaurování movité národní kulturní památky románského relikviáře sv. Maura. Využity jsou instalace artefaktů v muzejních vitrínách, diorama ilustrující nalezovou situaci a interaktivní didaktické prvky. V rámci druhého okruhu jsou v dolním zámku prezentovány interiéry 19. století formou náznakové instalace. Jádrem sbírek vystavených v „rebarokizovaném“ zámku je mobiliář z 19. století z majetku poslední šlechtické rodiny Beaufort-Spontin. Oba okruhy mají nyní též dětskou modifikaci průvodcovského výkladu v modulech „Relikviář pro každého“ a „Procházka minulostí“ a jsou realizovány lektorem či animátorem. Relikviář sv. Maura byl v poslední době v mimosezóním čase k vidění i mimo samotný Bečov a to v rámci unikátních výstav realizovaných na Pražském hradě (obr. 3).

Sbírkový a původní inventář

Poslední šlechtičtí majitelé Bečova byli příslušníci významného kosmopolitního rodu a rádi se obklopovali krásnými a cennými věcmi, kterými vybavovali svá sídla. Poté, co se v roce 1813 stal Bečov jejich hlavní rezidencí, sem pak logicky putovala nejvýznamnější umělecká díla, příkladem je i relikviář sv. Maura ze 13. století. Představu o rozsahu a podobě původního vybavení horního a dolního zámku nám dávají dochované zámecké inventáře⁹.

U většiny objektů, které národní kulturní komise po druhé světové válce nevybrala pro zpřístupnění veřejnosti, a právě tak tomu bylo i u Bečova, se hodnotný movitý majetek komisionálně vyčleňoval a odvážel do tzv. sběrů. Předměty pak sloužily k budování tematických expozic na jiných zámcích, ale také v muzeích a galeriích. Mimo jiné vybavovaly kanceláře národních výborů, vládních úřadů (zejména sídla předsednictva vlády a zastupitelské úřady) nebo dokonce divadelní fundus na Barrandově. Kuriózním případem na Bečově je zámecký kulečník, který byl vyčleněn ze sbírek a předán brigádníkům

Jáchymovských dolů n.p. pro mimopracovní vyžití (1948–1955 horní zámek tzv. Pluhovské domy sloužil jako jejich ubytovna). Dalším archivně zjištěným případem je předání více než sta kusů loveckých trofejí k výzdobě školícího střediska Krajského národního výboru „Kamzík“ v Mariánských Lázních.¹⁰

Některé předměty byly v průběhu desetiletí vyřazeny z evidence po dožití a rozpadu materiálu, jiné padly za oběť při realizaci státní akce „vytřídování“. Vytříděné předměty se likvidovaly různě, nejčastěji prodejem přes starožitnosti do zahraničí. Z rozsáhlého fondu mobilií zůstala na Bečově bohužel jen relativně malá část. Pečlivou a časově náročnou prací památkářů a správy SHaZ Bečov se podařilo dohledat několik stovek předmětů odvezených z Bečova, které se nacházely v majetku mnoha kulturních institucí. Vedle zámeckého vybavení se dochovala v dobrém stavu i původní zámecká knihovna. Čítá přes 17 tisíc svazků a obsahuje knihy psané především francouzsky, německy a latinsky, méně pak španělsky a anglicky. Nejstarší knihou je dílo o architektuře od M. Vitruvia: *De Architectura libri Decem* z roku 1521. V roce 2015 došlo díky předchozímu vybudování adekvátního depozitního zázemí k formálnímu navrácení kompletního zámeckého knižního fondu na Bečov jeho převedením z Národního muzea na Národní památkový ústav. Menší, avšak nejstarší část knihovny mohou návštěvníci vidět v dolním barokním zámku v původních skříních.

Bezesporu nejvýznamnějším uměleckým předmětem v bečovských sbírkách je ro-

Obr. 3: Ukázka muzejní prezentace Relikviáře sv. Maura na výstavě Památky objevené a opěvované, Pražský hrad. Foto: Vojtěch Brtnický, 2015.

⁹ Poslední z nich pochází z poloviny 30. let 20. století.
¹⁰ CINK, Ondřej a WIZOVSKÝ, Tomáš. Bečov hrad a zámek – historie a sbírky. Libice nad Cidlinou: Gloriet, 2010.

Obr. 4: SHaZ Bečov, pokoj zámeckého hudebníka, ukázka současného pojetí instalace interiéru dolního zámku. Foto: Alena Švehlová, 2014.

11 Srovnej WASKOVÁ, Marie a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Cesta k poznání, zachování i využití kulturně-historického potenciálu horního hradu v Bečově nad Teplou. Zprávy památkové péče, 2007, roč. 67, č. 5, s. 403–404.*

12 Tato úspěšná spolupráce pak vyvrcholila aktivní účastí na výstavním projektu *Freyr sur Meuse - Un patrimoine exceptionnel en province de Namur* v roce 2013.

13 Např.: PÁNKOVÁ, Kateřina a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Rodové sbírky vévodské rodiny Beaufort-Spontin v Bečově nad Teplou. Zprávy památkové péče, 2011, roč. 71, č. 2, s. 85–94, např.: WIZOVSKÝ, Tomáš. Příkladná obnova hradu Bečov a jeho prezentace. Příspěvek na Mezinárodním kulturním festivalu: LEVOČA – SPIŠSKÝ HRAD, 12.–13. srpna 2016.*

mánský relikviář sv. Maura. Prezentaci této unikátní památky se věnuje celý první návštěvní okruh. Relikviář sv. Maura patří mezi tzv. domečkové či tumbové relikviáře, které dostaly jméno podle svého tvaru. Relikviář sv. Maura je jediný svého druhu v České republice a podle odborníků se jedná spolu s korunovačními klenoty o nejcennější zlatnické památky na našem území. Relikviář pochází z let 1225–1230 a byl vyroben na objednávku benediktinského kláštera ve Florennes (dnes v Belgii) pro ostatky svatého Maura, svatého Apolináře, svatého Timoteje a svatého Jana Křtitele. V roce 1838 ho koupil vévoda Alfréd de Beaufort-Spontin za 2 500 franků a dalších 3 000 franků investoval do opravy. Po světové výstavě v Bruselu roku 1888 byl relikviář převezen na Bečov. Na konci druhé světové války zakopali Beaufortové relikviář spolu s kolekcí archivních vín a koňaku pod podlahu hradní kaple. Přes čtyřicet let ležela vzácná románská památka ve vlhku a suti, než byla v roce 1985 nalezena československými kriminalisty pod vedením JUDr. Františka Maryšky. Samotnému vyzvednutí předcházelo dramatické pátrání. Nalezený relikviář byl velmi poškozen a restaurování včetně potřebných průzkumů trvalo 12 let. Roku 2002 byly restaurovatelské práce ukončeny a následně byl

relikviář zpřístupněn veřejnosti v prvním patře dolního zámku, v bývalé zámecké modré jídelně, nyní radikálně přebudované na trezorovou místnost.

Nová koncepce využití a realizace celkového zpřístupnění areálu

S výjimkou stavebně-historického průzkumu ze sedmdesátých let 20. století z dílny SURPMO a restaurátorského průzkumu hradu z devadesátých let 20. století stál bečovský areál prakticky stranou komplexnějšího badatelského a odborného zájmu.

Zanedbané části areálu vykazovaly řadu stavebně-technických poruch a havárií, rozchvácený inventář původního vybavení, personální zajištění provozu památkového objektu a obsahové pojetí expozice dolního zámku z konce devadesátých let se ukázalo na přelomu nového tisíciletí jako přežilé a dlouhodobě neudržitelné, mechanicky přidělované finanční zdroje byly nedostatečné.

Od roku 2002 se správa SHaZ Bečov začala, ze své vlastní iniciativy a z prostředků získaných díky grantům, efektivnímu hospodaření a provozu zpřístupněné části areálu (1/3), systematicky a souhrnně zabývat danou lokalitou. Za tuto dobu byly optimalizovány provozní možnosti areálu, zvýšeny vlastní příjmy v hlavní i jiné činnosti a byly nastaveny podmínky pro úspěšné získávání mimořádných dotací a grantových podpor. Paralelně byly zadány aktualizace SHP všech zásadních budov, provedena řada nadstandardních průzkumů¹¹, v rámci možností uskutečněny archivní rešerše a dohledávky, byla navázána spolupráce s regionálními historiky, metodou orální historie zaznamenány vzpomínky pamětníků, proveden záznam pamětníků a využity možnosti orální historie. Kromě tuzemských zdrojů se správa SHaZ Bečov zaměřila též na zahraniční spolupráci zejména s badateli a institucemi v Belgii¹² s cílem doplnit historii relikviáře svatého Maura a obecně rodu Beaufort-Spontin před příchodem na Bečov. Správa SHaZ Bečov též, dle svých možností, vykupo-

vala či pořizovala kopie pramenného ikonografického materiálu. V neposlední řadě byl vlastními silami seznán a ztotožněn dostupný historický mobiliář a též zpracován projekt archivního průzkumu, který nebyl z finančních důvodů bohužel doposud plošně realizován. Řada těchto výstupů byla publikována a prezentována na odborných konferencích a seminářích¹³ či formou výstavních projektů¹⁴.

Výše uvedené snahy vyústily zapojením SHaZ Bečova do programu Vědy a výzkumu NPÚ.¹⁵ Zde vznikla v letech 2005–2011 nová koncepce zpřístupnění památky, která pod názvem „Prezentace NKP Bečov formou vzdělávacích programů“ spolu s uplatňovanou konzervační metodou získala v roce 2010 mezinárodní ocenění EUROPA NOSTRA v kategorii Projekt/výzkum.¹⁶ Na tyto aktivity navázal projekt NAKI známý pod zkráceným názvem „Památky nás baví“¹⁷, v jehož rámci v letech 2012–2015 vzniklo v areálu SHaZ Regionální edukační centrum NPÚ.¹⁸ Na základě výsledků činnosti a dlouhodobé předchozí spolupráce s Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze¹⁹ získal SHaZ Bečov, jako první svého druhu, v roce 2013 statut kulturního památkového objektu. Inventáři a budoucí prezentaci dolního zámku se pak mimo jiné věnoval správou SHaZ Bečov realizovaný dílčí úkol „Výzkum původních sbírek rodu Beaufort-Spontin vzniklých sběratelskou a akviziční činností, jejich scelení a příprava prezentace v interiérech zámku Bečov“ v rámci výzkumného úkolu „Výzkum, dokumentace a prezentace movitého kulturního dědictví“ v programu DRKVO 2013. Na tentýž úkol pak v následujících letech 2014–2015 navázal další dílčí úkol „Výzkum, dokumentace a prezentace – významných osobností“.²⁰

V rámci uvedených programů či individuálních soukromých cest byly podniknuty tuzemské i zahraniční stáže, exkurze a analýzy možností aplikace fungujících modelů prezentace. Systematicky byla budována nová image dosud téměř neznámého památkového objektu, doháněn padesátiletý skluz nepřístupné – tedy ne-

navštěvované památky. Téměř od základu musely být již za provozu tvořeny chybějící podpůrné publikace, monografie, CD-ROMy, weby, posléze facebookový profil,²¹ stejně jako propagační materiály.²² Byly hledány a pilotně aplikovány nové trendy v oblasti prezentace a interpretace památek (audio průvodce, dětský interaktivní web, questing, apod.), navázána spolupráce s vysokými školami, s okolními památkami, představiteli státní správy i samosprávy. Nedílnou součástí byla mediální osvěta a kooperace v rámci státní i regionální podpory cestovního ruchu. Výsledky, které se záhy dostavily, dávaly tušit, že stávající pojetí provozu postupně obnovovaného památkového areálu se musí změnit a přizpůsobit nové epoše.

Cesta za muzejní a edukační expozici

Provozní zkušenosti jasně ukázaly, že bez doprovodné expozice nelze relikviiář sv. Maura plnohodnotně prezentovat, neboť tento fenomén skrývá několik vrstev příběhů a redukce památky na umělecký předmět by byla v daných souvislostech poznání přinejmenším nedostatečná. Stávající pojetí kombinace muzejní expozice komentované průvodcem přestalo vyhovovat už před několika lety, neboť kvůli omezené prostorové kapacitě nemůže pružně reagovat na stále rostoucí návštěvnost a zájem odborné i laické veřejnosti. Neskýtá časovou rezervu pro hlubší poznání či sakrální prožití. Cenné a nenahraditelné zkušenosti muzejního přístupu přinesla samostatná výstava relikviiáře sv. Maura ve Vladislavském sále či výstavní projekt NPÚ „Hrady, zámky objevované a opěvované“.²³

Z výše uvedeného vyplývá, že rozsáhlý bečovský areál současně vyžadoval, kromě řešení stavební obnovy, také komplexní pohled na obsahovou náplň budoucího využití a provozu. Z tohoto důvodu byla vyhodnocena předchozí i stávající praxe a nastíněny možnosti dalšího rozvoje. Proběhla široká odborná diskuze, byly publikovány hlavní teze (pub-

14 Jako např. výstava „Příběh stolu“ z roku 2012; „Velká Hradozámecká inventura“ v roce 2015 či „Tajemný hrad Bečov“ v roce 2016. Další výstavní projekt je připravován pro Senát ČR pro rok 2017 a v roce 2018 v rámci Česko-Valonské spolupráce i pro belgické město Florenes.
15 Hlavním řešitelem byl PhDr. Miloš Kadlec, NPÚ ÚPS Sychrov.

16 GIRSA, Václav et al. Hrad Bečov – projekt konzervace a prezentace. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Lokti ve spolupráci s Fakultou architektury ČVUT a s GIRSA AT s.r.o. Praha, 2009. ISBN 978-80-87104-49-1.

17 Oficiální název projektu Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR. Hlavní řešitelem byla PhDr. Martina Indrová, NPÚ ÚOP v Telči.

18 HAVLŮJOVÁ, Hana a kol. Památky nás baví: katalog výstavy k projektu Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR. Praha: Národní památkový ústav, 2014. ISBN 978-80-905631-1-7.

19 PhDr. Hana Havlůjová Ph.D. a prof. PhDr. Kateřina Charvátová, CSc., Katedra dějin a didaktiky dějepisu Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

20 Hlavním řešitelem byla PhDr. Alena Černá, NPÚ ÚOP v Plzni.

21 www.zamek-becov.cz; www.castlebecov.eu; <http://prodeti.zamek-becov.cz>; www.svatymaur.cz; www.facebook.com/BecovOziveny.

22 ČERNÁ, Alena, CINK, Ondřej a WIZOVSKÝ, Tomáš. Relikviář sv. Maura. CD-rom. Loket: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2010. ISBN 978-80-87104-53-8.

23 Hlavním garantem a kurátorem výstavy byl Mgr. Petr Pavelec, Ph.D. ředitel ÚPS v Českých Budějovicích.

24 Publikováno např.: CINK, Ondřej, SOKOL, Petr a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Hrady výukové a experimentální. Francouzské příklady vzdělávání a budování vztahu k minulosti a památkám. Zprávy památkové péče, 2008, roč. 68, č. 5, s. 500–504. Nebo: ROZINKOVÁ, Kateřina a WIZOVSKÝ, Tomáš. Nové možnosti prezentace interiérové instalace zámku Bečov. Zprávy památkové péče, 2013, roč. 73, č. 5, s. 432–437.*

25 *Scelování mobiliárního fondu Bečov 2014–2016.*

26 ROZINKOVÁ, Kateřina a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Parametry pro instalování nové expozice relikviáře sv. Maura. Bečov nad Teplou, 2014. Nebo: ROZINKOVÁ, Kateřina, WIZOVSKÝ, Tomáš a kol. Libreto a scénář nové expozice relikviáře sv. Maura, SHZ Bečov. Bečov nad Teplou, 2014.*

27 HYŤHA, Lukáš, WIZOVSKÝ, Tomáš a ZIKMUND-LENDER, Ladislav (eds.). *Příkladná obnova hradu, přilehlých objektů a areálu hradu a zámku Bečova: katalog veřejné architektonické soutěže. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2013. ISBN 978-80-7480-006-1.*

likace, přednášky, diskuzní fóra, apod.).²⁴ Došlo na ustavení speciálních odborných komisí (památkáři, správa SHaZ Bečov, muzejníci, zástupci církve, architekti) a byla definována specifika místa a nové potřeby provozu. Na tomto základě pak byla formulována vize celkové stavební obnovy a pojetí využití a zpřístupnění areálu.

Odborná východiska

Dle dostupných archivních pramenů víme, že Beaufort-Spontinové nebudovali systematicky žádnou tematickou sbírku (jako je například sbírka předmětů s tematikou sv. Jiří budovaná Františkem Ferdinandem d'Este, nebo sbírka kuriozit kancléře Metternicha), či se alespoň nedochovala. Členové rodu byli vzdělaní a uměnilovní a průběžně získávali do svého majetku mnohá umělecká díla. Plánovali rozsáhlou přestavbu bečovského sídla, ve kterém mělo být dle jistých náznaků v prostorách hradu umístěno tehdy módní rodové muzeum, kde by prezentovali památky na své předky a shromážděná umělecká díla. V dostupných inventářích lze zachytit menší „sběratelské“ kolekce, které kromě relikviáře svým rozsahem a významem nevybočují z dobových standardů. Původní vybavení areálu bylo, včetně sběratelských kolekcí (např. numizmatická či mineralogická sbírka), v poválečných letech z podstatné části rozchváčeno a dnes se v prostorách objektu nachází jen jeho malá část. V rámci projektu tzv. scelování mobiliárních fondů se v devadesátých letech 20. století podařilo získat zpět na zámek jen několik desítek předmětů. V současné době došlo k oživení projektu scelení kmenového mobiliáře a očekává se jeho brzké dokončení.²⁵

Vzhledem k torzovitosti dochování původního inventáře a nevhodných interiérových úprav obou zámeckých budov bylo jasné, že předpokládaná aplikace „tradičních“ zámeckých okruhů v původních budovách nemůže být vhodným řešením, neboť by při absenci validních zdrojových podkladů znamenala pouze

pokračování v umělé expozici tvořené doplňovanými předměty v neautentických vztazích. Díky poslednímu stavu využití a dochování (škola, radikální památková přestavba) nelze v dolním zámku přesvědčivě rekonstruovat poslední stav užívání zámku coby autenticky zařízené zámecké budovy, stejně jako pro značnou rozchváčenost sbírek nelze akcentovat zamýšlené rodové muzeum.

Z těchto důvodů byla správou SHaZ Bečov navržena a posléze NPÚ schválena strategie zpřístupnění areálu s uplatněním téměř všeho dochovaného mobiliáře soustředěného primárně v památkové instalaci dolního zámku. Po přesunu expozice relikviáře sv. Maura do muzejně adaptovaného interiéru Pluhovských domů, se totiž v dolním zámku uvolní celé piano nobile. Budova tzv. Pluhovských domů pak poskytne vedle volně přístupné muzejně-galerijní expozice relikviáře též zázemí pro hradní edukační programy a ponese veškeré technologické zázemí, neboť objekt hradu nebude elektrifikován. Šetrný provoz hradu formou vzdělávacích programů zaměřených na stavebně-historické souvislosti a stavební technologie středověku byl již hodnotící komisí Evropy Nostry doporučen jako následováníhodný příklad.

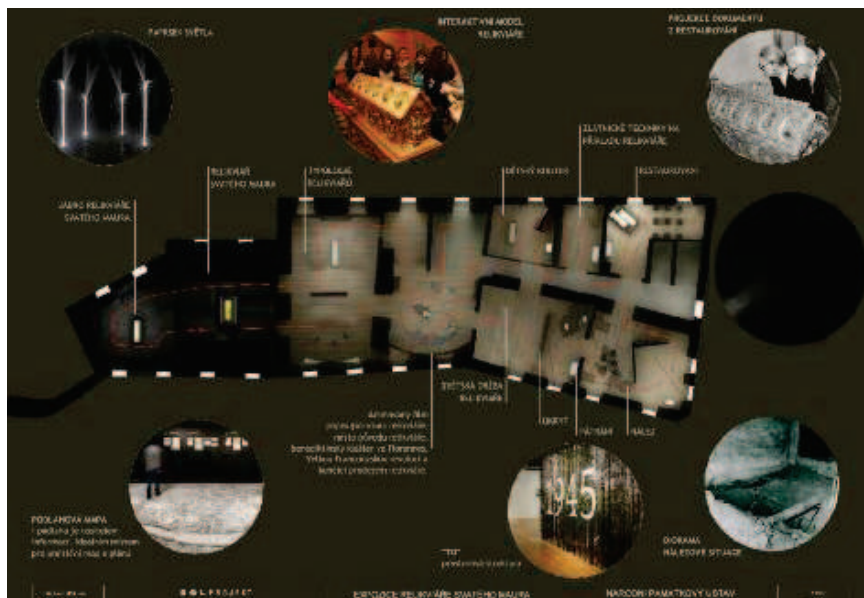
Správa SHaZ Bečov zpracovala technické parametry nové muzejně-galerijní expozice a scénář a libreto výstavy relikviáře sv. Maura.²⁶ Na tomto materiálu bylo v intencích zadání intenzivně pracováno, proběhly konzultace s předními odborníky na danou problematiku a kontinuálně se zúročilo několikaleté odborné úsilí, znalosti a zkušenosti vážící se ke komplexnímu pochopení fenoménu relikviáře sv. Maura a jeho prezentace.

Tyto premisy pak byly vtěleny do procesně složitější, ale nejadekvátnější formy výběru projekčního řešení - architektonických soutěží. První soutěž na generálního dodavatele projektové dokumentace pro hrad a Pluhovské domy proběhla v letech 2012–2013. Vítězem se po odvolání jednoho z uchazečů a vyloučení původního vítěze soutěže a vyloučení původního vítěze MCA ateliér s.r.o., stal druhý soutěžní

návrh ateliéru GIRSA AT s.r.o.²⁷ Další soutěž, jejíž vyhlášení si vynutily okolnosti realizační fáze, proběhla v roce 2015, kdy dle scénáře a libreta správy SHaZ Bečov vybrala porota jako nejlepší řešení nové expozice návrh SGL Projekt s.r.o. (obr. 5 a 6). Předmětem této soutěže bylo zpracování výtvarného a prostorového řešení nové tematické expozice relikviáře sv. Maura v prostoru Pluhovských domů. Cílem bylo vytvořit novou volně přístupnou tematickou expozici muzejně-galerijního typu, která bude významnou románskou zlatnickou památku prezentovat z rozličných úhlů pohledu: umělecko-historická linka, sakrální význam, příběh pátrání a nalezení, historická linka, edukativní a didaktická linka. Obě soutěže obsahovaly veřejnou prezentaci spojenou s konferencí a diskuzí s odbornou i laickou veřejností. V prvním případě na půdě Národního technického muzea v Praze, v druhém případě pak v Krajské knihovně v Karlových Varech.

Resumé

Areál NKP hrad a zámek Bečov vykazuje řadu specifik a výjimečností. Ty jsou dány historickým vývojem, politickými událostmi minulého století a řadou dalších faktorů. Na jedné straně je zde velmi bohatá, doposud úplně neprobádaná historie zdejšího místa a nebývale zachovaná kulturní krajina,²⁸ v roce 2015 prohlášená za Krajinou památkovou zónu. Na druhé straně zde však došlo v minulém století k přerušení sídelní kontinuity (připojení Sudet, odsun českého obyvatelstva, odsun Němců, vytvoření vojenského prostoru Prameny), ztrátě informací a vztahu k tomuto místu. Otevřením dolního zámku pro veřejnost v roce 1996 došlo k oživení zdejšího místa a vytvoření nového zdroje potenciační prosperity města v podobě turistického ruchu. S vystavením restaurovaného relikviáře sv. Maura v dolním zámku pak bylo v roce 2002 možné, díky vybočení z provinční nabídky, plnohodnotně, i když v jiné podobě, navázat na zdejší předválečnou tradici, kdy město Bečov díky železničnímu spojení úspěšně participovalo na lázeňském ruchu Karlových

Varů a Mariánských Lázní. Je zřejmé, že strategie celkového zpřístupnění areálu musela být od té doby pojmána komplexně a v návaznosti na potřeby návštěvníka 21. století. Bylo třeba řešit momentální i perspektivní provozní potřeby, vyrovnat se s padesátiletým nezájmem a nabídnout vlastní image památkového objektu vycházející z jeho hlavních charakteristik:

Gotický hrad Bečov je co do autentičnosti jedním z nejzachovalejších českých hradů v goticko-renesančním stylu. Hrad už v renesanci přestal vyhovovat náročným reprezentačním požadavkům a nárokům na bydlení a byl proto využíván jako hospodářská budova. Tím byl sice dílčím způsobem poškozen, ale nebyl přestavován, takže se do dnešních dnů dochoval ve své unikátní pozdně středověké podobě. Řada jeho historicky a památkově hodnotných prvků je velmi citlivých a běžný návštěvní provoz (červené koberce, vymezovače pohybu, osvětlení, repliky středověkého nábytku a inventáře) znamenala promarněnou příležitost jedinečné prezentace a v důsledku i nenávratné zničení atmosféry zastaveného času znamenal jejich rychlé zničení. O to úzkostlivěji se hledala optimální forma prezentace této středověké památky, která by jednak veřejnosti umožnila poznání výjimečných hodnot a jednak zachovala tyto hodnoty v maximální míře pro budoucnost.

Fenomén relikviáře – vzácná zlatnická románská památka, která je jako jediná svého druhu držena ve světských rukách. Díky řízení osudu vykazuje vy-

Obr. 5: SHaZ Bečov, vítězné řešení muzejní expozice Relikviáře sv. Maura, SGL Projekt s.r.o., 2015.

²⁸ Správa SHaZ se nemalou měrou podílela na rozpoznání kvalit okolní kulturní krajiny a autorsky se podílela na zpracování podkladů k vyhlášení KPZ.

Obr. 6: SHaZ Bečov, vítězné řešení muzejní expozice Relikviáře sv. Maura – detail budoucí prezentace dominanty výstavy, SGL Projekt s.r.o., 2014.

soký stupeň vědeckého poznání zapříčiněný mimořádně náročným restaurováním. V neposlední řadě pak disponuje řadou velmi silných příběhů a širokým spektrem zajímavostí nadregionálního významu.²⁹

Dolní zámek je díky autenticky dochované zámecké knihovně, kapli sv. Petra a výzdobě bývalé zámecké jídelny stále, i přes řadu výše popisovaných nevhodných stavebních úprav, velmi vhodný ke klasické prezentaci zámeckých interiérů formou průvodcovské služby. Nevelký rozsah pokojů a salonků tak téměř bezzbytku využije dochovaný kmenový

28 HARTMANNOVÁ, Dagmar, SVOBODA, Milan a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Festival storytellingu v České republice, součást mezinárodního projektu Common Stories of Europe. SHaZ Bečov, 19. dubna 2013.*

29 ROZINKOVÁ, Kateřina. *Technický scénář památkové interiérové instalace dolního zámku Bečov. Bečov nad Teplou, 2016.*

30 V rámci cyklu Příkladná obnova hradu Bečov proběhly programy „Interaktivní dílny – tesařství, archeologie pod povrchem, speciální prohlídky se zaměřením na dřevěné prvky a konstrukce, znovuzrození bečovského hradního parku a v rámci projektu Nelžušené souvislosti pak technologické prohlídky Dobrodružství vápna a písku. Srovnej HAVLŮJOVÁ, Hana a kol. *Památky nás baví 4. Kulturní dědictví jako příležitost pro učení všech generací: metodika tvorby, realizace a hodnocení kvality edukačních programů v oblasti péče o kulturní dědictví pro neformální a informální učení. Praha: Národní památkový ústav, 2015. s. 139–158. ISBN 978-80-905631-9-3.*

mobiliář³⁰, který z části již prochází nutným procesem restaurování.

Řešení výše popsaných specifik a provozních problémů nalezla správa SHaZ Bečov právě v nabídce druhově odlišných prohlídkových tras a zapojení veřejnosti do procesu obnovy a neformálního vzdělávání³¹ (obr. 7). Po dokončení stavební rekonstrukce uzavřené části areálu tedy nabídne Bečov plnohodnotnou interiérovou expozici v dolním zámku, volně přístupnou muzejně-galerijní expozici relikviáře sv. Maura v tzv. Pluhovských domech a lektorovanou interaktivní prohlídku středověkého hradu zaměřenou na stavební historii a technologii. Všechny trasy pak bude spojoovat interaktivní přístup a edukační programy. Návštěvník obou, pro běžné památkové objekty, atypických tras (muzejně-galerijní expozice relikviáře sv. Maura i středověkého hradu), bude mít příležitost – na základě zpracování expozice i lektorského vedení prohlídek hradu – historii a souvislosti zkoumaných památek samostatně objevovat a interpretovat.

Obr. 7: SHaZ Bečov, doprovodné exteriérové programy Historie pod povrchem. Foto: Tomáš Wizovský, 2014.

Schválený koncept prezentace, který řeší výchozí premisy v podobě torzovitosti dochovaného původního inventáře a zařizovacích předmětů, které by nepokryly obě zámecké budovy. Zohledňuje mimořádně dochovaný autentický hrad a zároveň maximálně efektivně využívá výhody statutu quo předchozích rozsáhlých stavebních úprav zámeckých objektů. Nabízí tak v prostředí státních hradů a zámků specifickou, atraktivní a alternativní náplň tematických expozic, které využívají včasné a úspěšné aplikace edukačních aktivit. Téměř celoročně otevřená muzejně-galerijní expozice relikviáře sv. Maura se stane hnacím ekonomickým motorem celého areálu, umožňující zejména šetrný provoz autentického hradního jádra formou edukačních programů. Spolu s tradiční interiérovou instalací dolního zámku poskytnete také nevšední spektrum nabídky. Toto pojetí umožňuje minimalizovat (či vyloučit) ohrožení historických hodnot hradu a zároveň zefektivnit bezpečný a ekonomicky přínosný provoz celého areálu. Představené pojetí rovněž akcentuje statut objektu jako Fakultního památkového objektu Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a dále rozvíjí potenciál vzniklý vzájemnou spoluprací.

Navržený model prezentace byl dlouhodobě hledán a zkušebně testován v rámci výzkumných projektů. Inspirace byly získávány jak v tuzemsku, tak v zahraničí. Naplnění koncepce tak znamená zúročení výše uvedených odborných výsledků vědecko-výzkumné činnosti s možností aplikovat výsledky výzkumu do praxe a zhodnotit tak vynaložené prostředky státního rozpočtu.

SHaZ Bečov nemá ambici stát se plošným precedentem pro používání muzejně-galerijních expozic na státních památkových objektech, jež jsou vlastně v podobě větších či menších výstavních sálů přítomny na každé druhé památce. Daleko více usiluje o to být inspirací pro cesty, které bychom měli podniknout, chceme-li poctivě hledat vhodné formy prezentace jakékoliv konkrétní památky. A právě fakt, že areál NKP Bečov je značně rozsáhlý, do nedávna badatelsky nepoznaný a co do situace

nekompaktní (něco je zničeno, jiné méně, další unikátně autenticky dochované), umožňuje spolu s výrazným limitem zániku podstatné části původního mobiliáře, koncipovat prezentaci dle lokálních východisek. Neúspěchanost, experimentování a pečlivá evaluace jsou zvláště na místě, neboť umožňují hlubší pochopení provozních i obsahových potřeb svěřených památkových areálů.

Věříme, že z výše uvedeného vyplývá, že v odůvodněných případech není nutné se tematických, muzejních či edukativních tras v prostředí památkových objektů, stejně jako uplatnění moderních prezentačních technologií, obávat. Rovněž se domníváme, že po pečlivém vyhodnocení a zdůvodnění, které bude předcházet samotné realizaci netradičních řešení, mohou být vhodným doplňkem či dokonce samostatnou alternativou, aniž by rezignovaly na tradici a kvalitu památkově instalovaných návštěvnických tras. Toto hledisko nabývá na důležitosti zejména u rozsáhlejších areálů, které se tak nemusí rozhodovat jakou formu prezentace zvolit a mohou nabídnout od „každého něco“. Budoucí praxe, založená na stávajících zkušenostech z ověřovacích a pilotních programů tak jasně ukáže, zda zvolená koncepce byla pro Bečov tou správnou cestou.

Obr. 8: SHaZ Bečov, technologické prohlídky hradu, Projekt INel/tušené souvislosti vedený Ing. Dagmar Michoinovou, Ph.D. Foto: Tomáš Wizovský, 2014.

Použité zdroje

- CINK, Ondřej, MARYŠKA, František, STAŇKOVÁ, Daniela a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Relikviář svatého Maura*. Sokolov: Fornica, 2010. ISBN 978-80-87194-12-6.
- CINK, Ondřej, SOKOL, Petr a WIZOVSKÝ, Tomáš. Hradý výukové a experimentální. Francouzské příklady vzdělávání a budování vztahu k minulosti a památkám. *Zprávy památkové péče*, 2008 roč. 68, č. 5, s. 500–504.
- CINK, Ondřej a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Bečov hrad a zámek – historie a sbírky*. Libice nad Cidlinou: Gloriet, 2010.
- ČERNÁ, Alena, CINK, Ondřej a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Relikviář sv. Maura*. CD-rom. Loket: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště, 2010. ISBN 978-80-87104-53-8.
- GIRSA, Václav, HANZL, Miroslav, MICHOINOVÁ, Dagmar a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Hrad Bečov – projekt konzervace a prezentace*. V Lokti: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Lokti ve spolupráci s Fakultou architektury ČVUT a s GIRSA AT Praha, 2009. ISBN 978-80-87104-49-1.
- GNIRS, Anton. *Topographie der historischen und kunstgeschichtlichen Denkmale in den Bezirken Tepl und Marienbad*. Brünn, 1932.
- HARTMANNOVÁ, Dagmar, SVOBODA, Milan a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Festival storytellingu v České republice, součást mezinárodního projektu Common Stories of Europe*. SHaZ Bečov, 19. dubna 2013.
- HAVLŮJOVÁ, Hana, CHARVÁTOVÁ, Kateřina, KLAPKO, Dušan, VESELÁ, WIZOVSKÝ, Tomáš a kol. *Památky nás baví: katalog výstavy k projektu Vzdělávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR*. Praha: Národní památkový ústav, 2014. ISBN 978-80-905631-1-7.
- HAVLŮJOVÁ, Hana a kol. *Památky nás baví 4. Kulturní dědictví jako příležitost pro učení všech generací: metodika tvorby, realizace a hodnocení kvality edukačních programů v oblasti péče o kulturní dědictví pro neformální a informální učení*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-905631-9-3.
- HYŤHA, Lukáš, WIZOVSKÝ, Tomáš a ZIKMUND-LENDER, Ladislav (eds.). *Příkladná obnova hradu, přilehlých objektů a areálu hradu a zámku Bečova: katalog veřejné architektonické soutěže*. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2013. ISBN 978-80-7480-006-1.
- JAŠA, Luděk a DYEDKOVÁ, Jana. *Bečov: perla Slavkovského lesa*. Sokolov: Fornica Graphics, 2011. ISBN 978-80-87194-30-0.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *600 let Bečova: sborník*. Bečov nad Teplou: Město Bečov nad Teplou, 1999. ISBN 80-238-6091-7.
- PÁNKOVÁ, Kateřina a WIZOVSKÝ, Tomáš. Rodové sbírky vévodské rodiny Beaufort-Spontin v Bečově nad Teplou. *Zprávy památkové péče*, 2011, roč. 71, č. 2, s. 85-94.
- ROZINKOVÁ, Kateřina a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Příběh stolu aneb odhalené souvislosti*. Panel k výstavě. Bečov nad Teplou: 2012.
- ROZINKOVÁ, Kateřina a WIZOVSKÝ, Tomáš. Nové možnosti prezentace interiérové instalace zámku Bečov. *Zprávy památkové péče*, 2013, roč. 73, č. 5, s. 432–437.
- ROZINKOVÁ, Kateřina a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Libreto a scénář nové tematické expozice relikviáře sv. Maura, SHZ Bečov*. Bečov nad Teplou, 2014–2016.
- ROZINKOVÁ, Kateřina. *Technický scénář památkové interiérové instalace dolního zámku Bečov*. Bečov nad Teplou, 2016.
- ROZINKOVÁ, Kateřina, WIZOVSKÝ, Tomáš a kol. *Libreto a scénář nové expozice relikviáře sv. Maura, SHZ Bečov*. Bečov nad Teplou, 2014.
- UHLÍKOVÁ, Kristina. Národní kulturní komise 1947–1951, Praha 2004, str. 165.
- WASKOVÁ, Marie a WIZOVSKÝ, Tomáš. Cesta k poznání, zachování i využití kulturně-historického potenciálu horního hradu v Bečově nad Teplou. *Zprávy památkové péče*, 2007, roč. 67, č. 5, s. 403–404.
- WIZOVSKÁ, Dagmar a WIZOVSKÝ, Tomáš. *Edukace jako cesta ke zkvalitňování péče o kulturní dědictví*. Příspěvek na mezinárodní konferenci: Telč 24.–26. září 2015.
- WIZOVSKÝ, Tomáš. *Příkladná obnova hradu Bečov a jeho prezentace*. Příspěvek na Mezinárodním kulturním festivalu: LEVOČA – SPIŠSKÝ HRAD, 12.–13. srpna 2016.